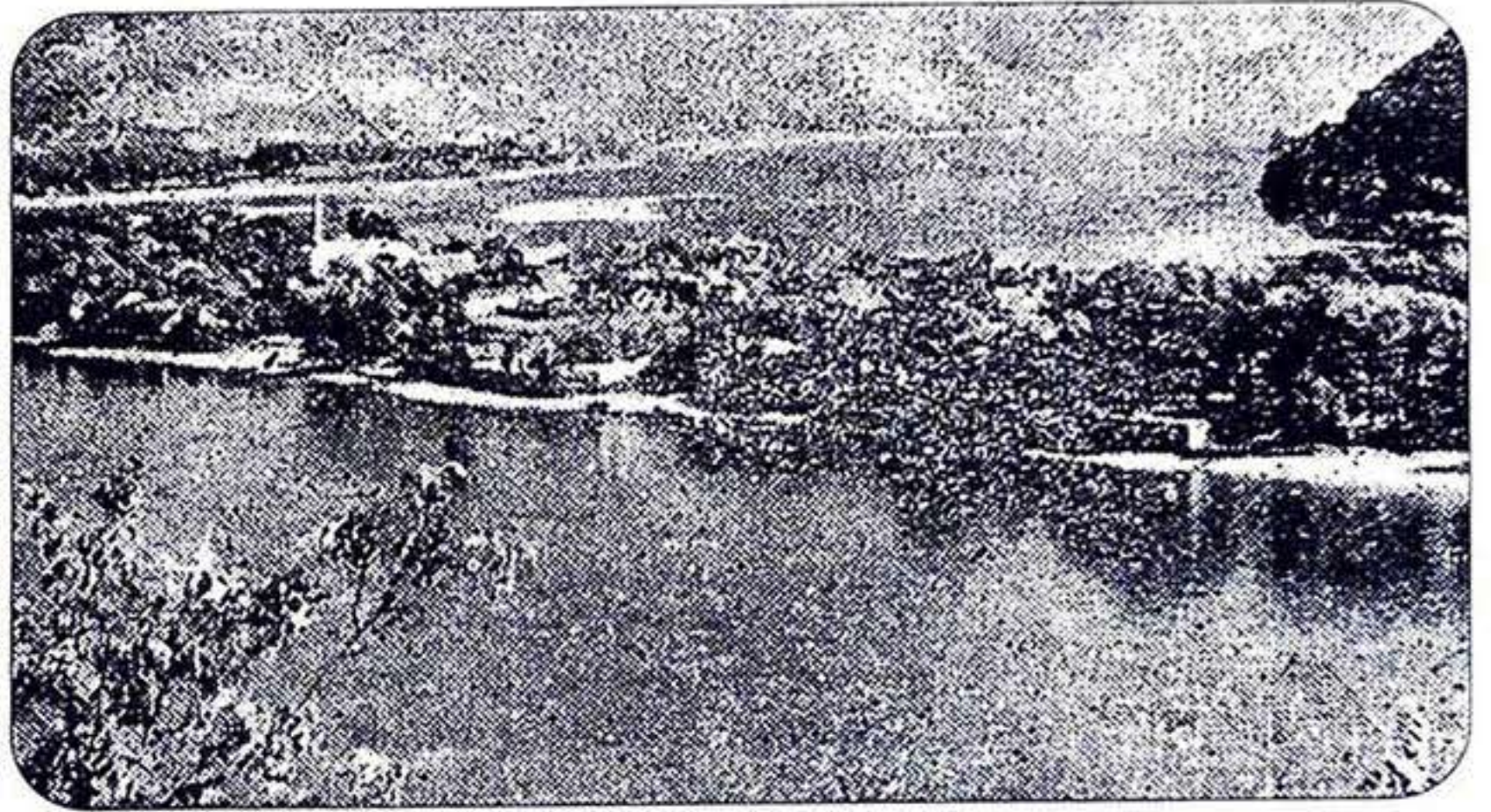

Adakale

A H M E T H E Z A R F E N

A dakale, Tuna Nehri üzerinde bir ada ve kenttir. Orsova (Orsova) kentinin yaklaşık dört kilometre doğusunda, nehrin Karpat Dağları'nın uzantısını yararak Eflak Ovası'na çıktığı ve dar Demirkapı Boğazı'na girmek üzere keskin bir dirsek yaptığı yerdedir. 0,2 km² yüzölçümünde, 1,5 km. uzunluğunda olan bu tarihsel kentte halkın çoğunluğunu Türkler oluşturuyordu. Ada, 1970'lerin başında Romanya ve Yugoslavya'nın işbirliğiyle, Demirkapı Boğazı'na kurulan barajın suları altında kaldı.

Adakale'nin genel görünüşü.

Tarihi

Onbeşinci yüzyıl başlarında Adakale'ye Türkler yerleşmeye başladı. Avusturya saldırılarına karşı üzerine bir kale yapıldı. Sırbistan'ın özerklik kazanmasından sonra (1830), Osmanlı Devleti'ne bağlı kaldı. Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması'yla (3 Mart 1878) boşaltılmasına karar verilmesine karşın, Avusturya-Macaristan, Romanya, Sırbistan sınırlarının kesiştiği noktada bulunmasından ötürü hangi devlette kalacağı belirlenemedi. Berlin Kongresi'nde (13 Haziran -13 Temmuz 1878), Adakale'nin durumu unutulunca, Osmanlı Devleti'nin ege-

menliği sürdü. I. Dünya Savaşı'ndan sonra 1920 tarihinde imzalanan Trianon Antlaşması ile Adakale'nin Avusturya-Macaristan'dan Romanya'ya geçtiği kabul edildi. Bu tarihten sonra Romanya'ya bağlı sayıldıysa da Türkiye bu durumu ancak Lozan Antlaşması görüşmelerinde (24 Temmuz 1339/1923 öğleden sonra) onayladı.¹

Romanya sınırları içinde halkın bütününe Türklerin oluşturduğu tek yerleşim alanı Adakale'ydi.

1967'de 150 hanesi ve 750 nüfusu vardı.² Halk tütünçülük, kayıkçılık ve Tuna Nehri'nde ki turistik gezi gemi-

1 Büyük Larousse, Milliyet, 1986, s.80.

2 AnaBritanica, cilt 1, Ana Yayıncılık, 1992, İstanbul, s. 71.

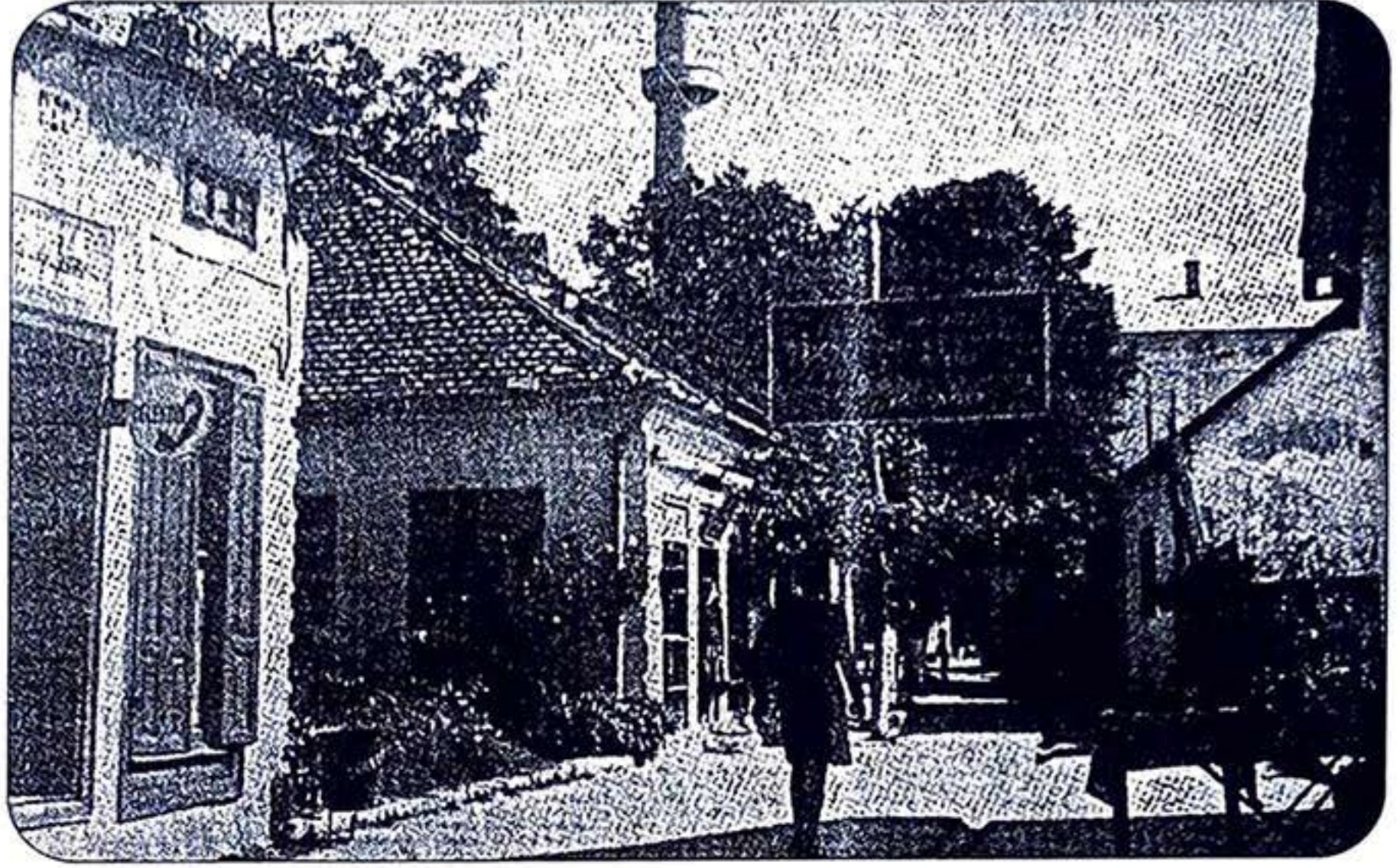
* Saray-Bosna Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmalarda Türküler - Dr. H. Hasan, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1997, Ankara, s.28-29.

lerinde kahvecilik yaparak geçiniyordu.

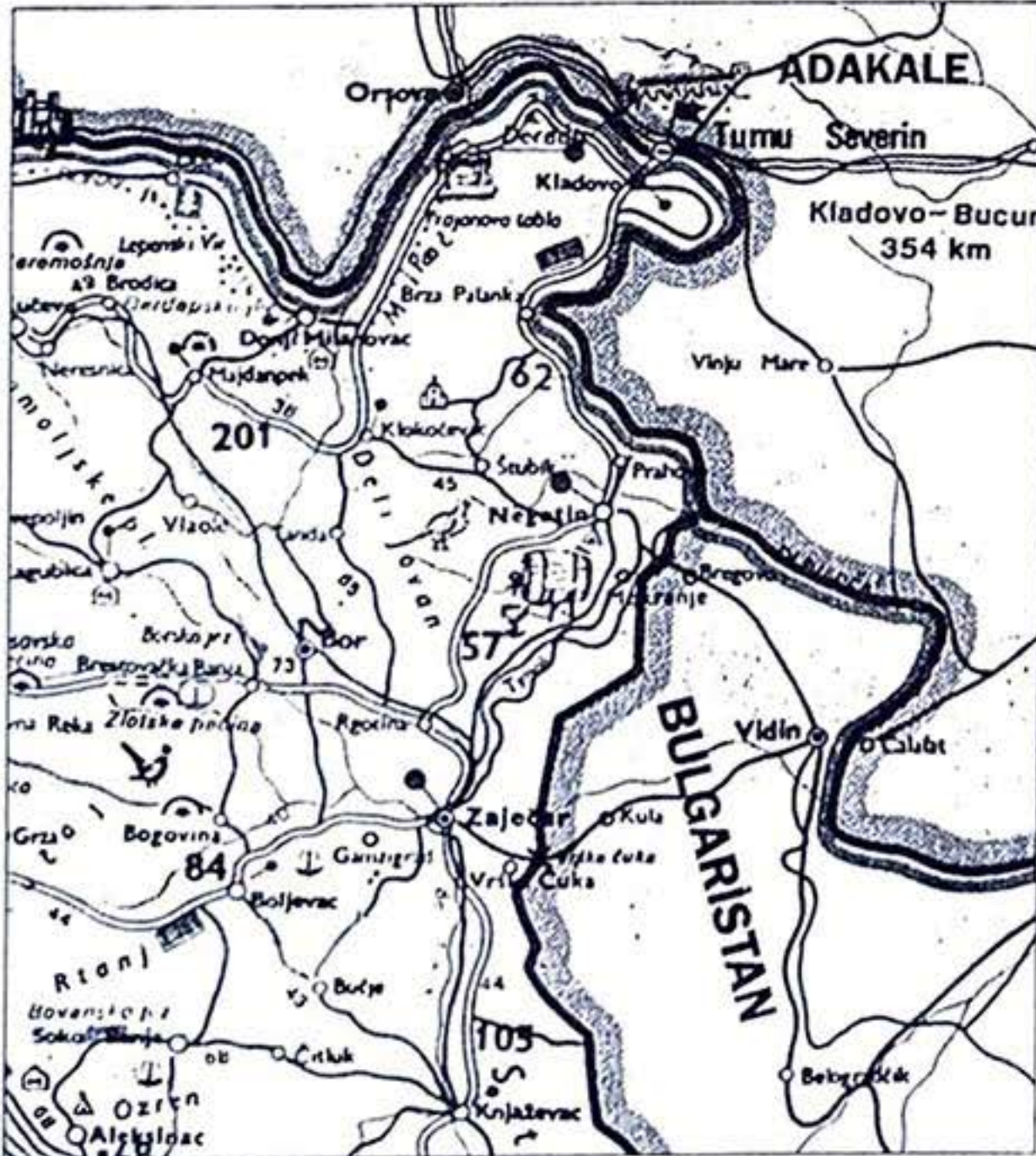
Evler tuğla çatılı, tek katlı kâgir evlerdi; adada tek minareli bir de cami vardı. Türkçe konuşup yazan Adakale halkı, Türk geleneklerini 500 yıl boyunca korumuştur.

Tuna Nehri üzerinde ve Vidin'e çok yakın olan tarihi (Adakale) kasaba, Vidinlilerin yazlık turistik yeri idi. Serbest bir idaresi olan Adakale'den, karşıdaki Orşova kasabasına, Herkules Bad'a geçmek gayet kolay olduğundan, Vidin Türkleri de bu sayede başka bir Batı memleketini yakından tanımak imkânına sahipti.

Belgrad, Peşte ve Temeşvar'ın zaptı için önemli bir üs olan bu ada, sırayla Avusturya, Türk, Sırp ve Romenlerin elinde bulunmuştur. Avusturyalıların sıklaştıran saldırılarını önlemek gayesiyle meskûn yerlerin etrafında sedler çekildiğinden adaya Adakale adı verilmiştir. Bazı kaynaklara göre Adakale is-

Adakale'nin tek caddesinden genel bir görüntü.

Orşova'yı, Vidin'i ve Demirkapı Boğazı'nda kurulan barajı gösteren bir harita.

mi, Ali Paşa'nın adayı Avusturyalıların elinden geri almaya çalıştığı 1738 yılında ilk defa geçmektedir. Adakale ile ilgili yüz kadar türkî Macar Türkoloğu Ignacz Kunos tarafından derlenmiştir (*Ada-Kalei Török Nepdalık*, Budapeşte 1906). Türkünün, yaşadığımız yüzyılın başlangıcında hâlâ canlı gelenekte yaşaması, Avusturyalıların yenilgisini haber vermesi, Adakale adının ilk defa bu savaştan sonra (1738) kullanılması ve türkîde geçen Mehmed Paşa'nın ve yine bu savaşta Adakale'yi ele geçiren İvaz Mehmet Paşa'yı hatırlatması açısından önemlidir.

Adakale Türküsü

Uyan padişahım uyan
Uyan da Mevlâya dayan
Yeniçeriler kulun yayan aman
Hey Ada Ada yoluna fedâ
Ada'nın çevresi bağlar
Alt yanında Tuna çağlar
Bu yıl çok analar ağlar
Ada'nın çevresi yapı
Alt yanında Demir Kapı
Bir fitilde atar topu
Üç günde yapıldı sallar
Bu yıl gelir başa haller
Nemçe kralı durmuş ağlar
Ada'nın çevresi taşır
Alt yanında otu yaştır
Mehmet Paşa bize baştır
Hey Ada Ada can sana fedâ

Adakale'de kahvenin önünde toplanan Türkler.

ADAKALE İÇİN MAKALELER

İsmail Habib Sevük - Tuna'dan Batı'ya.

Ignacz Kunos - Türkische Gedankenlieder (mani) aus Ada-Kale. In der Zeitschrift Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn.

Ignacz Kunos - (Ada Kale török nepdalok) Türkisches Volkslied von Ada-Kale. Budapest, Ungarische Akademie d. 1906.

Ignacz Kunos-Türkische Volksmaerchen aus Adakale. Leipzig - New York, 1907.

J. Nemeth - (Die Türken von Vidin), Sprache Folklore, Religion Budapest Kiado Akademie.

Bir akıncı türküsünden

"Kırata vurdum kınayı
Atladım geçtim Tuna'yı
Ağlattım garip anayı"

Adakale'de mazgal hendek ve burclara girilen mermer kapının üzerine hak edilmiş kitabede şu satırlar vardır:

"Hüsrev-i Kışverküşâ Hâkan-ı mansûr-ul-livâ

"Rayet efrazı Vega Şahinşahi Kitistan

"Hazret-i Sultan Mehmed mücâhid kim odur,

"Eyleyib emr-i cihâda sarf-ı cehd-i bîgiran

"Feth ü teşhîr eyleyüb nice kulây-ı düşmanı

"Kuvvet-i islâmı izhâr itdi il sâniib kıran

"Terk edib evvelkinden alâ esâsından ani bezl-i kudret

etdiler

"Öyle teşbih etdiler kim burcu barusu anin

"Oldu Hüsn ü hasin bî-bedel cennet nişân

"Kışver-i ikbâlini ma'mûr edüb şahinşaha (şehn-şâh)

"Zâtını âfatdan hıfzede hayy-ı müsteân

"Feth idüb bu kal'ayı aldı yedd-i Küffardan

"Kıldı ihyâ yümn ile bünyâd idüb Mahmud Hân

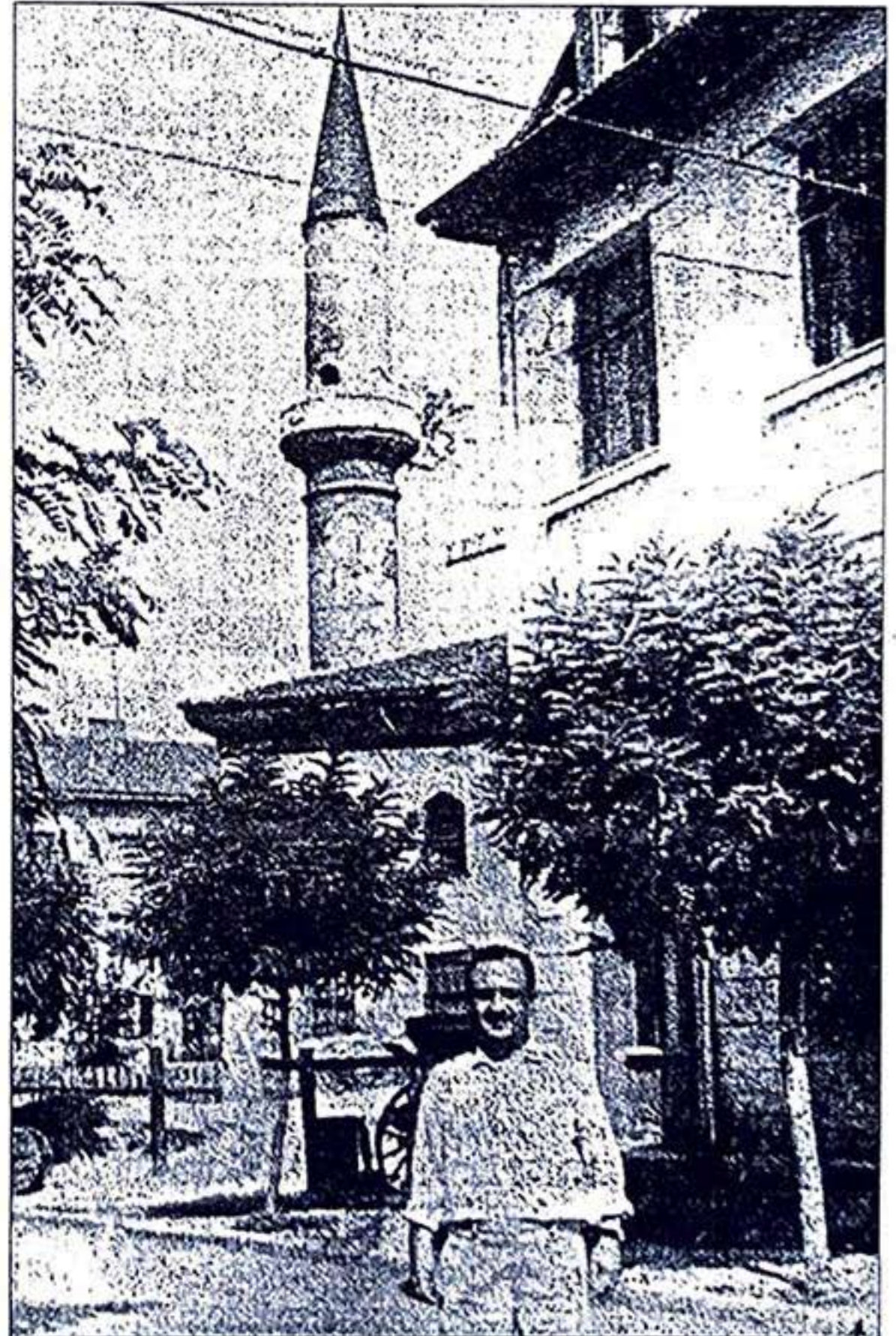
1158/1745³

(Padişah I. Mahmud)

Ada, boşaltılmış, içinde yaşayan 150 hane Türk öteye beriye dağılmıştır. Bu suretle Tuna'daki son hâtıramız da kaybolmuştur.⁴

3 Necmettin Deliorman, Bulgaristan Türkleri, s.11.

4 Necmettin Deliorman, a.g.e., İstanbul.

Vidin'de meşhur Pazavantoğlu camii..